

کد خبر: 127906 / ۲۰/۰۹/۱۳۹۷ / ۱۰:۰۰:۰۷

شهری که برای معلولین استاندارد نیست / محمد مهدی محمودی: درکی از معلولیت در بین معماران وجود ندارد

سمیه باقری: محمد مهدی محمودی، معمار برجسته و مدرس دانشگاه گفت: متأسفانه هنوز درکی از معلولیت در بین معماران وجود ندارد و ما در دروس دانشگاهی رشته معماری و شهرسازی نیز بخشی برای طراحی شهری برای معلولان نداریم.

سرویس معماری هنرآنلاین: به طور حتم، شهرسازی و معماری ارتباطی تنگاتنگ با تمام اقشار جامعه دارند. بر همین اساس سیاست‌گذاری و نوع دیدگاه مجریان در این بخش بر روی زندگی یکایک افراد تاثیرگذار است، اما اینکه تا چه حد معماری و شهرسازی امروز، توانسته توازن، مساوات و عدالت را برای استفاده از امکانات شهری در بین تمام افراد جامعه ایجاد کند، سوالی است که پاسخ مثبتی برای آن وجود ندارد. در این راستا، فرارسیدن هفته معلولین، همان تلنگری است که در بدو امر نشان می‌دهد که تا چه حد شهرسازان، معماران و مسئولان مربوطه نسبت به نیازهای این قشر بی‌توجه بوده‌اند. انزوای این قشر در فضاهای شهری و دیدن معلولانی که برای کوچکترین اقدامی نیاز به همراهی یک فرد سالم دارند، بیانگر نبود سیاست‌گذاری لازم در شهر و شهرسازی امروز ایران است.

در بدو امر سوال این است، که اساساً شهرسازان و معماران ما از معلولیت چه می‌دانند؟ بدیهی است که ناتوانی تنها وجود محدودیت برای برخی از افراد نیست، بلکه در حقیقت قسمتی از زندگی بشر است که هر کسی ممکن است در دوره‌ای از زندگی خود تجربه کند. دنبال کردن اخبار کشورهای پیشرفته، نشان می‌دهد که معماری در دنیای مدرن امروز، گام‌های بلندی را در راستای بهبود وضعیت مردم جهان و بالاخص معلولان و افراد سالمند برداشته است اما نگاهی به کشور خودمان و پایتخت نشان می‌دهد که چنین نگاهی هرگز دنبال نشده و عملاً افراد کم توان مجبور به خانه‌نشینی شده‌اند. بر اساس

تعریف‌های اعلام شده، معماری ایجاد فضایی برای زندگی است تا افراد از آن استفاده کنند. تا به امروز پروژه‌های مختلفی در سراسر جهان برای افراد ناتوان ساخته شده است اما کدامیک از این پروژه‌ها حداقل در کلانشهرهای ایران رخ داده است.

بر اساس آمارهایی که سال گذشته از سوی صدا و سیما منتشر شده است، ما در ایران بالغ بر یک میلیون و 300 هزار معلول داریم. در واقع اگر از دید یک معلول به محیط شهری بنگریم، نکات مثبت بسیار اندکی را در طراحی‌های فضاهای شهری می‌یابیم که زندگی روزمره آن‌ها را با مشکل مواجه کرده است. بیش از یک‌میلیون و 300 هزار معلول در کشور وجود دارد که معلولین جسمی-حرکتی بیشترین فراوانی را در بین آن‌ها دارند و معلولین ذهنی نیز در رتبه دوم قرار دارند. به عبارت دیگر بین 10 تا 15 درصد جمعیت کشور را افراد معلول و کم توان جسمی-حرکتی تشکیل می‌دهند. جانبازان جنگ تحمیلی، معلولان مادر زاد، معلولان ناشی از حوادث و بلایای طبیعی و سوانح رانندگی بخشی از این افراد را تشکیل می‌دهند. علاوه بر این‌ها سالمندان که امروزه حدود 20 درصد جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند، نیز از گروه‌هایی هستند که فعالیت و حضور حداکثری آن‌ها در اجتماع نیازمند ایجاد فضاهای مناسب و دسترس‌پذیر است.

حس متفاوت بودن از جمله مواردی است که در بخش‌های مختلف ایران از کلانشهرها گرفته تا روستاها، ملموس به معلولان القاء می‌شود. اگر چه کمبود امکانات، باعث ایجاد حس ضعف و کمک طلبیدن این افراد از مردم عادی و در واقع القای حس ترحم به آنان می‌شود اما قطعاً تنها معضل این افراد، کمبود امکانات نیست. به نظر می‌رسد نبود فرهنگ‌سازی در بخش‌های مختلف جامعه، از عمده مشکلاتی است که این افراد از کودکی تا بزرگسالی با آن مواجه هستند. نگاه‌های سنگین عابران به یک معلول جسمی یا پچ‌پچه‌هایی که بیانگر عبور اتفاقی عجیب است، به گفته بسیاری از این افراد، آزاردهنده‌ترین بخش زندگی آنان است. برخی از آنان با وجود چنین مشکلاتی ترجیح می‌دهند تا کمتر در شهر رفت و آمد داشته و بیشتر در محیط خانه تنها بمانند. حال آنکه انزوای این افراد، سبب ساز خانه‌نشینی بخش مهمی از نیروی کار و جمعیت فعال کشور است که در صورت ایجاد امکانات و فرهنگ لازم می‌توانند به کمک جامعه بشتابند. به طور حتم معماری و شهرسازی می‌تواند امکان حضور این افراد را در شهر فراهم کند و به مرور بر فرهنگ جامعه نیز تاثیرگذار عمل کند. دیدن افراد کم توانی که به راحتی از پس کارهای خود برمی‌آیند و پا به پای سایرین در عرصه اجتماع فعالیت می‌کنند، نخستین نکته‌ای است که جامعه را نسبت به این افراد آگاه می‌سازد و امکان پذیرش تفاوت‌ها را میسر می‌کند. انزوای این افراد اما قطعاً نتیجه معکوسی به دنبال خواهد داشت تا جایی که به مرور حضور هر معلول شبیه به اتفاقی عجیب برای هر شهروند چهره نشان می‌دهد.

انزوای معلولان حاصل کمبود امکانات شهری است

محمد مهدی محمودی، معمار برجسته و مدرس دانشگاه معتقد است که یک شهر سالم باید برای تمام اقشار جامعه اعم از افراد کم توان، کودک، سالمند و افراد سالم طراحی شود و با ایجاد امکانات لازم شرایط زندگی همه این گروه‌ها را در کنار یکدیگر فراهم کند.

او با اشاره به اهمیت رعایت عدالت و مساوات در شهر، به خبرنگار هنرآنلاین گفت: یک شهر باید شامل همه اقشار جامعه باشد، در چنین حالتی نمی‌توان اقشار معلول را از سایرین جدا کرد زیرا همه افراد جامعه در سنین کودکی و پس از 70 سالگی به نحوی نیازمند کمک و تسهیلات لازم هستند. این در حالی است که هر فردی مابین سن 7 تا 70 سال نیز بنا به دلایل متعددی ممکن است که به معلولیت جسمی دچار شود و نتواند که مانند سایرین از امکانات شهری بهره‌مند شود، بنابراین یک شهرساز و مدیر باید تسهیلاتی را فراهم کند که به واسطه آن، این افراد از حضور در شهر محروم نشوند و در کنار تمام اقشار جامعه بتوانند به تحصیل، فعالیت و تفریح بپردازند.

این مدرس دانشگاه تصریح کرد: ما در ایران شاهد این هستیم که در بسیاری از موارد کنار پله‌های ورودی رمپ‌هایی نیز برای معلولان طراحی شده که این اقشار را از افراد سالم جدا می‌سازد، درحالی‌که این روش درست نیست. در بسیاری از مناطق دنیا، فضاها به نحوی طراحی شده‌اند که افراد معلول شامل نابینا، معلول جسمی، سالمندان و ... در کنار افراد سالم دیگر از یک فضا استفاده می‌کنند و هیچ جداسازی خاصی نیز صورت نمی‌پذیرد.

محمودی با اشاره به نابه سامانی‌های فضای شهری تهران برای معلولان، گفت: وضعیت پیاده‌روهای ما به نحوی است که در بسیاری از موارد یک معلول حاضر است از کنار خیابان عبور کند اما به دلیل اختلاف سطح پیاده‌روها و گاهی صاف شدن بیش از اندازه برخی نقاط، وارد این بخش‌ها نشود. متأسفانه هیچ‌کدام از کلان‌شهرها و شهرهای ما در ایران برای این اقشار استاندارد نیست.

او ادامه داد: در کشورهای چوَن آلمان و ژاپن که هر دو جنگ را تجربه کردند و به این دلیل آمار معلولیت بالایی داشتند، شهرها به نحوی ساخته شد که معلولان در کنار افراد سالم و در یک مسیر از شهر استفاده می‌کنند، زیرا این همراهی به لحاظ روحی و روانی برای هر دو گروه یک نیاز است. در واقع شهرهای این کشورها به نحوی طراحی شده که معلولان نیازی به کمک عابَران سالم ندارند و به همین خاطر بار ترحم نیز بر دوش معلولان قرار نمی‌گیرد.

این معمار نبود نگاه سیاست‌گذارانه در مورد معلولان را عامل چنین بحرانی دانست و گفت: متأسفانه در بحث شهرسازی ما، نگاهی به مسئله معلولان نیست، در همین راستا نیز شهرسازی باید از گام نخست به این مسئله نگاهی جدی داشته باشد، بنابراین شهرسازان باید طراحی را ارائه دهند که برای همه افراد جامعه کارکرد داشته باشد و صرفاً افراد سالم جامعه را پوشش ندهد.

محمودی افزود: بنا بر اعلام سازمان یونسکو، شروع سالمندی از 70 سالگی به 90 سال تغییر پیدا کرد است، این در حالی است که جمعیت سالمندان نیز در تمام دنیا رشد چشمگیری را داشته است بنابراین باید روند برنامه‌ریزی‌های شهری به نحوی پیش برود که سالمندان و افراد معلول را در خانه حبس نکند. در واقع این گروه باید بدون نیاز به کمک سایر اقشار جامعه بتوانند در جامعه حضور پیدا کنند و از امکانات مختلف بهره‌مند شوند.

او در پاسخ به این سؤال که چرا معماران و شهرسازان به گروه معلولان کم توجهی کرده‌اند، گفت: متأسفانه هنوز درکی از این اقشار در بین معماران وجود ندارد در واقع دانشجویان و حتی برخی از اساتید ما هنوز با این قشر صحبت نکرده‌اند و درکی از مشکلات آنان ندارند. بسیاری از ما وقتی در خیابان قدم می‌زنیم، افراد معلول زیادی را نمی‌بینیم، به همین خاطر فکر می‌کنیم که ما در ایران سالمند و معلول نداریم درحالی‌که در کشورهای اروپایی تعداد معلول و سالمند بیشتر است. با وجود آمار بالای معلولان، دلیل چنین روندی این است که ما این گروه را در خانه حبس و منزوی کرده‌ایم زیرا حتی طراحی‌های مختص معلولان نیز، به نحوی انجام شده که ترحم برانگیز است.

این مدرس دانشگاه درباره تدریس این مبانی به دانشجویان معماری گفت: متأسفانه ما در دروس دانشگاهی چنین بخشی را نداریم، به همین خاطر آموزش چنین مواردی به مدرسان مربوط می‌شود. من در دروس شهرسازی و معماری در بناهای عمومی، همواره به دانشجویان تأکید دارم که فضاها را برای تمام اقشار جامعه طراحی کنند زیرا مشخص نیست که خود ما در لیست این گروه قرار نگیریم، در واقع ممکن است که هر کدام از ما بنا به دلایلی به معلولیت دچار شویم بنابراین باید به این قشر توجه خاصی داشته باشیم.

محمودی ادامه داد: برخلاف تصور عموم مردم، خانه یک معلول الزاماً نباید در طبقه همکف باشد، باید شرایط در کشور به نحوی فراهم شود که یک معلول بتواند تمام کارهای روزمره خود را اعم از رانندگی یا استفاده از وسایل نقلیه عمومی انجام دهد و حتی بتواند با ویلچر وارد مترو یا اتوبوس‌های تندرو شود نه اینکه صرفاً معلولان در خانه بمانند و حقوق دریافت کنند زیرا این روند بزرگ‌ترین توهین به این قشر است.

او فرهنگ‌سازی را از جمله ضروریات دانست و گفت: باید برای مسئله معلولیت از دوران دبستان و کودکی، فرهنگ‌سازی و آموزش را لحاظ کنیم تا کودک در سال‌های ابتدایی تحصیل بتواند در کنار افراد کم توان و معلول تحصیل کند و شرایط آنان را به درستی درک کند. در چنین حالتی می‌توان جامعه‌ای ساخت که افراد از کودکی تا بزرگسالی در کنار یکدیگر و تحت هر شرایطی با نگاهی انسانی زندگی کنند.